

Vitaindító (discussion paper)

Build Up Skills Hungary – Kerekasztal beszélgetés a III. Országos Szakiskolai és Szaktanári Konferencia keretében

Pécs, 2012. november 10.

Tisztelt Kollégák!

A Build Up Skills Hungary projekt mai kerekasztal beszélgetésén a BUSH Status Quo Reportban megfogalmazott kihívásokra adható válaszokról szükséges közösen gondolkodnunk. Emellett már szükséges beszélni azokról a képzési típusokról és ezekkel a képzésekkel érintett szakmákról, amelyek az épület-energiatermeléssel és a megújuló energia használatával kapcsolatos képzési igényeket hivatottak kielégíteni.

I. Lehetséges válaszok a kihívásokra

1. Gazdasági kihívások

- az aktív szegmensbe irányítani a munkavállalókat
- keresletélénkítés szemléletformálással

2. Szakmapolitika kihívások

- független, de kompatibilis programok indítása
- önálló gondolkodás az ismert keretek mentén

3. A képzési rendszer szabályozási kihívásai

- munkakörök mentén történő megközelítés
- a célok elérése milyen szakemberigényt támaszt
- az akkreditált és az OKJ kompatibilitása

4. A képzési rendszer finanszírozási kihívásai

- pontosan megjelölt képzések koncentrált fejlesztése
- rugalmas, olcsó, intenzív és színvonalas képzések

5. A képzési rendszer infrastrukturális kihívásai

- új platform, közösségi fejlesztésen alapuló tartalomszolgáltatás
- konkrét munkaerő piaci részvétel a képzések gyakorlati szakaszában

I. Lehetséges válaszok a kihívásokra (Mivel számolhatók fel, illetve mérsékelhetők?)

1. Gazdasági kihívások

Az általános építőipari visszaesésből fakadóan a korábbiakhoz képest nagyobb elhelyezkedési nehézségekkel néznek szembe az ágazat munkavállalói, amellet, hogy a foglalkoztatottak kereseti lehetőségei is alacsonyabbak, illetve foglalkoztatásuk egyre bizonytalanabb. Ennek további következménye egyrészt az elvándorlás a szakmából, vagyis az építőipar inkurrens szegmenseiből, másrészt – különösen a jobban képzett, és idegen nyelvi környezetben dolgozni képes munkavállalók esetében – az elvándorlás az országból. **Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy az épületenergetikai korszerűsítéssel és a megújuló energiaforrásokkal foglalkozó építőipari szegmens továbbra is aktív, tekintettel arra, hogy itt valós, piaci alapú kereslet mutatkozik, vagyis ide szükséges irányítani az ágazat munkavállalóit, illetve ez a szegmens képes felszívni további munkavállalókat.** A piaci keresletet azonban mindenképpen szükséges megfelelő szemléletformálással tovább élénkíteni, ahogyan ezt minden releváns Európai uniós és hazai program meg is fogalmazza. Megjegyzendő, hogy a fizikai munka megbecsülésének hiánya általánosan jellemző, kevéssé megfogható probléma, pontosabban nehéz megteremteni olyan eszközöket, amelyek mesterségesen mérsékelhetik ezt a kihívást.

2. Szakmapolitika kihívások

A kormányzati programok kiszámíthatatlansága, a pályázatok alacsony hatékonysága, rossz struktúrája és a megújuló szektor kormányzati támogatásának hiánya azt eredményezi, hogy ilyen téren kevéssé lehet közép- és hosszútávon számítani a kormányzatra, illetve nehézkes igazodni az egyes, témába vágó kormányzati programokhoz. **Lehetséges megoldásnak mutatkozik az esetleges kormányzati programoktól független, de azokkal kompatibilis önálló programok indítása.** Annál is inkább, mert az alapvető közösségi és nemzeti szintű célrendszer és részben az eszközrendszer is adott, illetve megfogalmazásra került, vagyis a programok ezekkel összhangba hozhatók. **Az ismert irányelvek, stratégiák és programok mentén meg kell kezdeni az önálló gondolkodást.** Mindemellet természetesen intenzíven és kitartóan kell szorgalmazni megfogalmazott célok elérését szolgáló kormányzati vagy kormányzatilag támogatott eszközök megteremtését. Ezt a lobbitevékenységet szükséges kiterjeszteni Európai Uniós szinten, akár európai szakmai szövetségek bevonásával is.

3. A képzési rendszer szabályozási kihívásai

A szerkezeti és a tartalmi problémák, vagyis az építőipari szakmastruktúrák folyamatos változása, és az egyértelmű szakmai szabályozás hiánya, a szakmai követelménymodulok hiányosságai és aránytalansága, a rendszerszemlélet és az energiahatékonysági alapelvek átadásának hiánya, valamint a szakképzési rendszer és különösen az OKJ átalakulása, nehézkesnek mutakozó alkalmazása okán inkább gyakorlati szempontból érdemes gondolkodni az épület-energiahatékonysággal és a megújuló energia használatával kapcsolatos képzésekről. A képet tovább bonyolítja a jelenleg egyeztetés alatt álló új felnőttképzési törvény is, vagyis kimondható, hogy az egész szakképzési-felnőttképzési rendszer jelentős változásokon megy keresztül. A cél az, hogy minél rugalmasabb, minél kevesebb költséggel és adminisztrációval járó, minél rövidebb és intenzívebb, a résztvevők igényeihez igazodó, ugyanakkor korszerű és megfelelő színvonalú képzések jöjjenek létre.

Ennek érdekében elsősorban az egyes kivitelezések kapcsán felmerülő feladatok, illetve az ezeket átfogó munkakörök mentén érdemes megközelíteni a szakemberigény kérdését, mégpedig annak tükrében, hogy milyen szakmák erősítése segíti országos szinten leginkább a közösségi és nemzeti szintű célrendszerekben foglalt célok elérését, és ezek mekkora és milyen összetételű szakemberigényt támasztanak.

Az együttgondolkodás során meg kell vizsgálni, hogy az egyes feladatok, illetve munkakörök tekintetében milyen szintű képzésre (akkreditált, OKJ-s rész-szakképesítés, teljes OKJ szakképzés) van szükség. Emellett elengedhetetlen, hogy a már meglévő OKJ-s szak- és felnőttképzésben megjelenjenek épület-energiahatékonysággal és a megújuló energia használatával kapcsolatos szempontok. Azonban az OKJ-nek és szakmai követelménymoduljainak – természetesen folyamatos, ámde lassú – ellenőrzése és monitorozása mellett más, OKJ-n kívüli, illetve azt kiegészítő akkreditált képzések kialakítása és beindítása nem szenvedhet késedelmet.

Fontos kihívás lesz a rendszerszemlélet és a minél előbb alkalmazható specifikus technológia ismeretek átadásának igénye közötti ellentmondás feloldása. **Döntő lesz tehát a képzési programok (akár akkreditált akár OKJ-s) kompatibilitásának biztosítása, amely jelenleg az akkreditált felnőttképzés felől az OKJ-s képzés irányába történő bemenet kapcsán nem megoldott. Ennek következtében középtávon az épület-energiahatékonysággal és a megújuló energia használatával kapcsolatos képzési igényeket kielégítő rész-szakképesítések kialakítása indokolt.**

4. A képzési rendszer finanszírozási kihívásai

Probléma az állami támogatás képzőintézményeknél megjelenő hiánya, továbbá az a tényező, hogy vállalatok gyakorlati oktatásra nem ösztönöztek, illetve keveset tudnak felnőttképzésre költeni, emellett magas a felnőttképzés önköltsége, és a ráfordítás megtérülése bizonytalan. **Az ezekre a problémákra adott lehetséges válaszok mind abba az irányba mutatnak, hogy nagyon pontosan kell megjelölni és koncentráltan kell fejleszteni azokat**

a képzéseket, amelyek kifejezetten az építőipar jelenleg egyedül működő szegmensének, az épületenergetikai korszerűsítéssel és a megújuló energiaforrásokkal foglalkozó területnek a munkaerőigényét elégítik ki. Ezek a képzések, mivel valós és intenzív piaci igényeken alapulnak, ezért – megfelelő likviditás biztosítása mellett – vélhetően piaci alapon is finanszírozhatóak. **Ehhez ugyanakkor az kell, hogy a képzések minél rugalmasabbak legyenek, minél kevesebb költséggel és adminisztrációval járó, minél rövidebb idő alatt és minél intenzívebben, így pedig megfelelő színvonalon valósuljanak meg, és a képzések gyakorlati szakaszában már konkrét munkaerő piaci részvételt biztosítsanak.** Ezzel mérsékelhető az időigényes képzések miatti munkaidő kiesés, illetve a nem optimális időszakban lévő képzések problémája is.

5. A képzési rendszer infrastrukturális kihívásai

Közhely, hogy az oktatáshoz tanterem, tankönyv, oktató és hallgató kell. Az épület-energiahatékonysággal és a megújuló energia használatával kapcsolatos képzések esetében mindegyik elem esetében kihívások fogalmazódtak meg. Probléma az oktatási helyek túlzott centralizációja, a korszerű szakkönyvek, tananyagok, valamint a szakmai gyakorlatok hiánya és finanszírozatlansága. Ebből fakad az alacsony, oktatási színvonal, és a nem megfelelő tartalom. Ezt erősíti, hogy mivel az oktatók továbbképzése nem megoldott, ezért hiány lépett fel korszerűen képzett szakoktatókból. A legnagyobb probléma talán a képzésbe kerülő diákok alacsony alpműveltsége.

A jövő feladata a korszerű oktatási anyagok előállítása, ami evidens feladat, ugyanúgy, ahogy ennek nyomán a szakoktatói gárda módszertani és szakmai felkészítése. Az oktatási anyagok előállításának és disztribúciójának teljesen új platformon, a közösségi fejlesztésen alapuló tartalomszolgáltatáson kell alapulnia, amelyre egyébként a BUSH platform kiváló alapot biztosít. Ezen a téren a képzőhelyek ellenérdekűségét kiegyensúlyozhatják a gyártói, illetve ágazati érdekek, valamint a meglévő piaci nyomás. A képzési helyek decentralizációja, a szakmai gyakorlatok erősítése és minél előbbi munkaerő piaci részvétel érdekében szükséges a vállalkozások eddigieknél lényegesen komolyabb bevonása az épület-energiahatékonysággal és a megújuló energia használatával kapcsolatos képzések gyakorlati részébe. Az alacsony bemeneti kompetenciák kérdése jól kialakított és megfelelő célcsoport-specifikációval rendelkező képzések kialakítása esetén kezelhetőnek látszik.

Érdeemes gondolkodni egyrészt alacsonyabb bemeneti kompetenciákat feltételező akkreditált képzések, amelyek felzárkóztató és – lehetőség szerint – az adott szakmai követelménymodulok rendszerbeli alkalmazását elősegítő kiegészítő képzések mellett OKJ-s rész-szakképesítéseket oktatnak. Amíg ezek a rész-szakképesítések nem jelennek meg, addig csak akkreditált képzésekben lehet gondolkodni, itt viszont a későbbi OKJ-s bemenet lesz kérdéses a beszámíthatóság problémája miatt.

Másrészt a korábbi években OKJ-s szakképesítést szerzett, jelenleg is aktív munkaerőre építve elképzelhetőek megfelelően széles bemenettel bíró OKJ-s ráépülések, vagy ezek hiányában OKJ-s bemenet feltételező akkreditált képzések. Ezek a képzések korábbi, OKJ szerinti szakképesítéseken alapulnak, de szűkebb tartalmú, egyes

technológiákra, behatárolt munkafeladatokra szorító képzések. Ilyen képzések szétszórtan jelenleg is léteznek, illetve a munkavállalók tapasztalati úton szerettek ilyen jellegű ismereteket, ezeket azonban összefogni érdemes, akár egy OKJ-s ráépülés keretében is.

Nem szabad elfeledkezni arról, hogy amennyiben az jelenlegi OKJ, pontosabban a szakmai és vizsgakövetelmények, valamint szakmai követelménymodulok hiányosságai ezt indokolják, úgy az érintett területeken beavatkozni szükséges. Ilyen értelemben tehát nincs lejárt határidő, mivel az alkalmazkodási kényszer folyamatos. Az OKJ-nak azonban mindenképpen stabilnak kell lennie, a rugalmasságot az akkreditált képzések biztosítják. Éppen ezért kulcskérdés a két rendszer egymást kiegészítő működése.

II. A Status Quo Reportban megjelölt, érintett szakmák, szakemberek (Miről beszélünk?)

A kérdőívek alapján, illetve a tények és igények közötti különbségek fejezetben foglaltak elemzése alapján az alábbi megállapítások tehetők. (A szakember, szakma, munkakör fogalmi nem tisztáztak a tanulmányban.) Az egyik szakmák, szakemberek esetében magas fontosságérték azt jelentheti, hogy sok vagy több szakemberre van szükség, vagyis horizontális, extenzív fejlesztés szükséges. Az alacsony felkészültségérték azt jelentheti, hogy jó vagy jobb szakemberekre van szükség, vagyis vertikális (mélységi), intenzív fejlesztés szükséges. Magas rés érték esetén pedig mind vertikális mind horizontális fejlesztés szükséges. A számokból egyértelműen kirajzolódnak a beavatkozási területek Kiemelkedően magas fontosságértékkel és emellett magas rés értékkel az alábbi szakemberek bírtak: épületszigetelő, nyílászáró szerelő, központifűtés- és csőhálózat szerelő, épületgépész technikus. Emellett kisebb fontosságértékkel, de magas rés értékkel bírt az alábbi szakember:kőműves.

Kérdés, hogy ezek, vagyis Status Quo Reportban szereplő fejlesztendő munkakörök hogyan jelennek meg az új OKJ-ban, illetve a szakmai követelménymodulokban. Az OKJ átalakulása miatt az alábbi OKJ-s szakmák kerülnek látókörbe, vagyis ezeket, illetve az ezek szakmai és vizsgakövetelményeit, továbbá az ezeket alkotó szakmai követelménymodulokat kell részletesebb elemzés alá vetni abban a tekintetben, hogy mennyire felelnek meg az épület-energiatermeléssel és a megújuló energia használatával kapcsolatos képzésekben érvényesíteni kívánt szempontoknak. Az érintett OKJ képzések: kőműves és hidegburkoló, épületgépész technikus, központifűtés- és gázhálózat rendszerszerelő, hűtő és légtechnikai rendszerszerelő.